

(Het muziek Lod & ro theater, coproductie deSingel, Beethoven Academie, Rotterdamse Schouwburg, De Munt) en meer recent *De helling van de oude wijven* (WALPURGIS, coproductie Vooruit, Gent; Centre de Recherches et de Formation Musicales de Wallonie, Luik; de Ysbreker, centrum voor hedendaagse muziek, Amsterdam) heeft gezien, zal dit ongetwijfeld beamen.

Marleen Baeten

TRI SESTRY

COMPOSITIE: Peter Eötvös

NAAR: Drie Zusters (Anton P. Tsjechov)

LIBRETTO: Claus H. Henneberg en Peter Eötvös

MUZIKALE LEIDING: Peter Eötvös & Roland Böer

REGIE EN SCENOGRAFIE: Ushio Amagatsu

DECORS EN PICTURAAL WERK: Natsuyuki Nakanishi

KOSTUUMS EN MAKE-UP: Sayoko Yamaguchi

BELICHTING: Ushio Amagatsu & Genta Iwamura

IRINA: Oleg Riabets

MASJA: Lawrence Zazzo

OLGA: Alain Aubin

NATASJA: Gary Boyce

TOEZENBACH: Gregor Dalal

VERSIJNIN: Wojtek Drabowicz

ANDREJ: Albert Schagidullin

KOELYGIN: Nikita Storojev

DE DOKTER: Peter Hall

SOLJONY: Henry Waddington

ANFISA: Jan Alofs

RODE: Alexei Grigorev

FEDOTIK: Valery Serkin

ORKEST: Symfonieorkest van De Munt

CONCERTMEESTER: Thanos

Adamopoulos & Tomiko Shida

PRODUCTIE: De Munt, Opéra

National de Lyon, Théâtre du Châtelet (Parijs)

TODAYULYSSES (JAN RITSEMA & BOJANA CVEJIĆ/KAAITHEATER)

Alles en niets

‘Waarover ging het?’ Het is een vraag die je vaak gesteld wordt door wie een voorstelling niet gezien heeft. In het geval van *TODAYulysSES* is het niet makkelijk daarop te antwoorden. ‘Over alles en niets’, is een onvoldoende antwoord en toch is het een goede samenvatting van wat Jan Ritsema en Bojana Cvejić in de Kaaithheaterstudio’s te zien en te denken gaven.

Als men zich op de letterlijke tekst van de voorstelling zou baseren om uit te maken wat het centrale thema, de leidraad of de inhoud van *TODAYulysSES* is, verliest men zich in een veelheid van ideeën, beelden en gevoelens. Probeert men deze multipliciteit toch wat te bundelen door de achterliggende filosofische krachtlijnen uit te zetten, ontkent men daarentegen dat er wel degelijk iets te zien en te horen was. Deze patstelling zou misschien kunnen worden opgeheven door een vergelijking.

Men zou *TODAYulysSES* kunnen vergelijken met een innerlijke gedachtegang. Hieronder versta ik niet een onuitgesproken redenering die vertrekt van een bepaalde probleemstelling en die erop gericht is deze te ontrafelen en op te lossen. Een innerlijke gedachtegang is eerder een semi-spontaan, reflexief gebeuren waarbij er een netwerk ontstaat van denkinhouden, zonder dat er een moment in de tijd kan worden aangeduid waarop dit gebeuren aanvangt en zonder dat er een moment is waarop het definitief eindigt.

Het is niet echt mogelijk het begin en het einde van *TODAYulysSES* te identificeren omdat het geen voorstelling is in de klassieke zin van het woord. Voorstellen veronderstelt immers iets dat gepresenteerd kan worden, iets dat zichtbaar is voor de toeschouwer. Wat naar voren gebracht wordt, moet

met andere woorden tot beeld gemaakt zijn. Het beeld is intermediair tussen een actieve pool – de acteur – en een receptieve pool – het publiek. De voorstelling gaat van start wanneer de acteur bij wijze van spreken een pas naar voor zet, wanneer hij een geprepareerd beeld op het publiek loslaat.

‘We are the image!’ roept Jan Ritsema tijdens de voorstelling uit. Acteur en publiek zijn geen onderscheiden polen meer die via het beeld op elkaar betrokken worden, maar twee min of meer verschillende realiteiten waarvan de samenkomst in een beeld resulteert. Het beeld is niet meer het vertrekpunt van de voorstelling, maar een product ervan. Of in de woorden van Jan Ritsema: ‘The more the connection between the two realities coming together is distant and close, the stronger the image will be.’

Dit heeft tot gevolg dat het duidelijke baken voor het begin van een voorstelling – de presentatie van het eerste beeld – verdwenen is. Als bovendien acteur én publiek het beeld zijn, wordt niet alleen de acteur bekeken maar ook het publiek. De receptieve pool is ook actief geworden. Hoe kan men het begin identificeren als de activiteit verdeeld is over meerdere bronnen

en het begin zijn expliciete karakter verloren heeft? Heeft het nog wel zin te spreken over een begin van een schouwspel als niet meer duidelijk is wie er kijkt en naar wat er wordt gekeken?

Dit neemt natuurlijk niet weg dat er wel een eerste zin is waarmee de voorstelling aanvangt. Bojana Cvejićs eerste woorden zijn: ‘Zullen we beginnen?’ Daarop volgt meteen de bemerking dat het begin op die manier reeds is ingezet. Het is echter een begin dat zichzelf in de staart bijt en meteen om een tweede, ‘echt’ begin vraagt. Toch is het tegelijkertijd een volwaardig begin omdat het de toon zet van de hele voorstelling. Dezelfde redenen die het vastleggen van een begin bemoeilijken, gaan ook op voor het einde. Het beeld is niet af wanneer acteur en publiek de zaal verlaten. De productie van het beeld gaat verder in de foyer, thuis, bij het zien van een andere voorstelling, etc. Het beeld is in principe nooit af.

Net zoals bij een innerlijke gedachtegang, zijn de elementen van *TODAYulysSES* zeer heterogeen en volgen ze geen lineair ontwikkelingspatroon. *TODAYulysSES* is een verzameling van filosofische ideeën, nagespeelde filmfragmenten, anekdoten, grappen, beschouwingen over theater, liedjes, etc. die in fragmentarische vorm aaneengereggen zijn. Een beeld haakt in op de atmosfeer van een idee, een woord klampt zich vast aan een toon, een grap haalt een betrekkelijk onverstoorbare con-

TODAYulysSES JAN RITSEMA & BOJANA CVEJIĆ FOTO HERMAN SORGELOOS